Problemer med landminer og blindgjengere ligner problemer som oppstår i etterkant av akutte naturkatastrofer og ukontrollerte utslipp av miljøgifter. I denne artikkelen gjøres det rede for problemer skapt av landminer og blindgjengere i Midtøsten og det praktiske og politiske arbeidet som pågår for å fjerne slike etterlatenskaper etter krig i regionen.

Landminer og blindgjengere i Midtøsten

Henrik Forsberg Mathiesen jobber som rådgiver i mineseksjonen hos Norsk Folkehjelp i Oslo, med daglig ansvar for oppfølging av organisasjonens mineryddingsprosjekter i Midtøsten.'

eksempler fra blant annet Libanon, Jordan, Irak og Egypt.

Innledning og definisjoner²

Landminer er feller med eksplosiver som blir lagt ut skjult på eller i bakken og som initieres når de berøres på en eller annen måte av mennesker, dyr eller kjøretøy. Det er vanlig å skille mellom antipersonell og antikjøretøyminer. Blindgjengere (*unexploded ordnance*, UXO) er ammunisjon som ikke har eksplodert etter at den har vært forsøkt brukt. Ueksplodert klaseammunisjon er en type blindgjengere som har fått mye oppmerksomhet etter krigen i Libanon sommeren 2006. Dette er mindre eksplosiver spredt fra en større beholder som åpner seg et stykke over bakken som ikke eksploderte som de skulle. Forlatt ammunisjon (*abandoned unexploded ordnance*, AXO) kan være ubrukte prosjektiler, fenghetter, enslige granater og lignende etterlagt i skyttergraver, i leirplasser eller dumpet der det måtte passe.

I denne artikkelen vil fokus være på de utviklingsmessige konsekvensene av landminer og blindgjengere. De mer åpenbare humanitære konsekvensene i form av ulykker og tap av menneskeliv er godt drøftet andre steder.³ Artikkelen vil dessuten i mindre grad fokusere på landminer som et rent miljøproblem. Enkelte miner og blindgjengere inneholder miljøfarlige elementer slik som utarmet uran, fosfor og tungmetaller som kan skape alvorlige lokale miljøproblemer, men de mest vanlige minene og blindgjengerne inneholder lite miljøfarlige elementer som eksplosiver, plastikk og metall.⁴ I tett befolkede områder kan antatt farlige områder føre til økt press på antatt ufarlige områder som igjen kan føre til overutnyt-

TEKST: Henrik Forsberg Mathiesen

NÅR KAMPHANDLINGER OPPHØRER og militære stillinger forlates under eller etter en væpnet konflikt, etterlater de stridende partene ofte landminer, blindgjengere og ubrukt ammunisjon.

Slike eksplosive etterlatenskaper etter krig (vanlig forkortelse er ERW, *explosive remnants of war*) utgjør en stor fare for liv og helse. De danner barrierer for økonomisk utvikling fordi de hindrer bruk av landressurser og infrastruktur og må fjernes på en systematisk måte som tar tid og ressurser. I Midtøsten er det mange land som har et betydelig mineproblem, og arbeidet med å håndtere problemene er preget av store utfordringer.

I denne artikkelen drøftes mineproblemets omfang og det politiske og praktiske arbeidet med å rydde miner, blindgjengere og forlatt ammunisjon med konkrete

ting av jordbruksarealer og utmark. Rydding av farlige områder kan dessuten føre til alvorlig erosjon fordi all jord i det antatt farlige området må endevendes i dybden, ned mot 20-30 centimeter.⁵ Dette er imidlertid underordnede problemstillinger i et større problemområde hvor landminer og blindgjengere opptrer som betydelige barrierer mot langsiktig utvikling lokalt, regionalt og nasjonalt i mange land i Midtøsten.

Minerydding kan gjennomføres av militære enheter, men det er mest vanlig at nasjonale sivile myndigheter engasjerer frivillige organisasjoner, private foretak og offentlige etater til slikt arbeid. I tillegg til minerydding gjennomføres også gjerne andre minerrelaterte programmer i minerammede områder, som behandling og rehabilitering av mineofre og arbeid med bevisstgjøring omkring farer med miner og blindgjengere. Det er lagt ned et betydelig arbeid i utvikling av internasjonale standarder for minerydding.⁶ Disse er med på å

som er parter i avtalen samtykker i å aldri produsere, selge, lagre og bruke antipersonellminer, samt rydde miner på sitt territorium eller støtte arbeidet med å rydde miner i minelagte land innen ti år.⁹ I dag er det bare Irak, Kuwait, Jordan, Jemen og Qatar som står på listen over land som har signert eller er i ferd med å signere avtalen fra Midtøsten.¹⁰

Minerammede land som Egypt, Iran og Syria har ikke signert avtalen. Det samme gjelder De forente arabiske emirater, Saudi-Arabia og Oman, som ikke har mineproblemer av betydning.

Omfanget av problemet

I Midtøsten er det fire væpnede konflikter som har ført til dagens mineproblematikk i området. Den første konflikten er den andre verdenskrig hvor allierte og tyske styrker etterlot seg anslagsvis 16,7 millioner miner og blindgjengere i et område som dekker 250 millioner kvadratmeter langs kysten av Egypt fra Alexandria til grensen til Libya.¹¹

Den andre konflikten er krigene mellom Israel og nabolandene og forskjellige grupperinger med baser i disse landene. Under krigen i 1967 la Israel anslagsvis fem millioner miner fordelt 200 millioner kvadratmeter på Sinai-halvøya i Egypt og anslagsvis 73 000 miner fordelt på 12 millioner kvadratmeter på jordansk side av den nåværende internasjonale grensen til Israel. Både Israel og Syria la et betydelig, men ukjent antall miner på Golan-høyden i krigen i 1973. Jordan har siden konflikten med PLO og Syria i 1975 lagt anslagsvis 67 000 miner fordelt på om lag 100 minefelt som dekker 16 millioner kvadratmeter på sin side av grensen til Syria for å demme opp for uønskede bevegelser mellom lan-

*I Jordan fremsto hele grensen
mot Israel og Syria som et eneste
stort minefelt.*

reduere ulykker og å styrke påliteligheten i arbeidet med å fjerne minene på en systematisk måte. Standardene er under stadig utvikling i et samarbeid mellom internasjonale frivillige organiasjoner og nasjonale myndigheter under ledelse av FN.

Den internasjonale minekonvensjonen fyller ti år i år.⁷ Per juni 2007 har 155 stater sluttet seg til konvensjonen, og den er åpen for andre som vil slutte seg til den.⁸ Statene

dene. Borgerkrigen i Libanon og Israels invasjon i 1978 og 1982 førte til at Libanon fikk anslagsvis 2500 områder med anslagsvis 50 000 miner og blindgjengere fordelt på 150 millioner kvadratmeter, hovedsakelig i den sørlige delen av landet. Krigen mellom Israel og Hezbollah sommeren 2006 førte til rundt regnet 925 nye nedslagsfelt med klaseammunisjon som dekket et område på anslagsvis 37 millioner kvadratmeter. I Israel finnes i dag et ukjent antall miner og blindgjengere fordelt over anslagsvis 33 millioner kvadratmeter. Antallet miner og blindgjengere i de palestinske områdene er ukjent.

Den tredje konflikten er krigen mellom Iran og Irak fra 1980 til 1988. Iranske kilder antar at Irak la et sted mellom 12 og 16 millioner miner på anslagsvis 42 millioner kvadratmeter av Irans territorium. Antallet miner og områder med miner lagt av Iran i Irak er ukjent, men betydelig.

Den fjerde konflikten er tiden fra 1991 og frem til i dag hvor koalisjonsstyrker, den irakiske hæren og senere opprørsgrupper i Irak la igjen et ukjent antall landminer og blindgjengere i Irak og Kuwait. Etter den første Golfkrigen ble særlig kurdiske lokalsamfunn i Nord-Irak hardt rammet av tilfeldig lagte landminer. Disse ble lagt av den irakiske hæren i og rundt lokale bosetninger og verdifulle jordbruksarealer som represalier for det mislykkede opprøret mot regimet i Bagdad i 1991. Iraq National Mine Action Authority antydte i 2004 at det finnes anslagsvis 10 232 kjente forekomster av landminer og blindgjengere i landet.¹²

Utenom disse fire konfliktene er det 1078 områder med landminer og blindgjengere fordelt på 923 000 kvadratmeter i Jemen som et resultat av konflikter mellom

separatistgrupper og regjeringsstyrker frem til 1994. Det finnes også 920 000 miner fordelt på 687 minefelt av ukjent størrelse i Tyrkia på grensen til Syria og i de kurdiske områdene. Kurdiske geriljagrupper har på sin side inntil nylig også lagt miner i Tyrkia.

Når dette er sagt er det viktig å understreke at estimerer på kvadratkilometer og antall miner er meget upresise anslag som det er vanskelig å etterprøve. Motivet for estimatene har vært alt fra forsøk på planlegging av humanitær minerydding til militær avskrekking og krisemaksimering overfor land og nasjonale myndigheter som kan finansiere humanitær minerydding.

Utviklingsmessige konsekvenser

Generelt kan man si at landminer og blindgjengere skaper flere typer problemer. Det første og kanskje mest grunnleggende og alvorlige er at landminer og blindgjengere hindrer jordbruk og beite. I Midtøsten danner landbruket det fundamentale økonomiske grunnlaget for bærekraftige lokalsamfunn i rurale strøk. Landminer og blindgjengere kan ødelegge livsgrunnlaget for enkelte hushold og hele lokalsamfunn dersom de hindrer tilgang til hele eller deler av ressurser som dyrkbar jord, vann og transportårer. En nasjonal kartlegging fra Libanon viser at 82 prosent av de omlag 280 minerammede landsbyene hadde problemer relatert til jordbruk og 73 prosent av landsbyene hadde problemer relatert til beite. 47 prosent av landsbyene rapporterte at tilgang til irrigerte jordbruksarealer var rammet i et eller annet omfang. Disse arealene utgjør vanligvis den viktigste inntektskilden for bønder i Sør-Libanon.¹³ En nasjonal kartlegging gjen-

nomført i 13 av Iraks 18 provinser fra 2004 viser at Irak i dag har 4270 områder med landminer og blindgjengere som påvirker 2117 lokalsamfunn.¹⁴ Tilgang til irrigert jord og beite var et problem i henholdsvis 87 og 91 prosent av landsbyene i de sørlige delene av landet. Data fra Iraq National Mine Action Authority antyder at 21 prosent av landets befolkning bor nærmere enn en kilometer fra et område med landminer eller blindgjengere.¹⁵

I Egypt hevder myndighetene at de frukt-bare, men minelagte områdene rundt Nilens utløp utgjør et vesentlig potensial for kommersielt jordbruk i stor og liten skala for den raskt voksende befolkningen.¹⁶ I Jordan, Egypt, Iran og Syria lager store periodiske regnskyl flom som fører til at landminer og blindgjengere vaskes ut av minefeltene og blir liggende i områder som tidligere har vært antatt som trygge for jordbruk og beite.

Et annet problem er betydelige tekniske og økonomiske hindre for utvikling av større infrastruktur for vann- og energisektoren. Rydding av farlige områder krever spesiell kompetanse som tar tid og ressurs-er, og som gjerne fører til skrinlegging, forsinkelser eller kostbare ombygginger. I Jordan og Egypt finnes ambisiøse prosjekter om å føre saltvann ned til Dødehavet i Jordan og forkastningsdepresjoner i Egypt med sikte på produksjon av elektrisitet og produksjon av ferskvann.^{17,18}

I land som Iran, Irak og Egypt er en rekke områder med kjente eller antatte oljeforekomster infisert av landminer og/eller blindgjengere. Dette har ført til vanskeligheter med å få utført geologiske undersøkelser og utvinning av drivverdige forekomster. For å redusere fattigdom er det mange land i regionen som legger vekt

på turisme for å skape inntekter og arbeidsplasser. Frigjøring av potensielt attraktive områder for hoteller og opplevelser er derfor høyt prioritert hos nasjonale myndigheter. Mens deler av Egypts kystlinje mot Middelhavet og Rødehavet opplever vekst i turistnæringen, har andre deler av området blitt liggende brakk som følge av store konsentrasjoner av landminer og blindgjengere. I Jordan har utviklingen av et stort turist-kompleks i Aqaba ved Rødehavet stanset opp i flere år på grunn av at arbeidet med rydding av landminer er blitt mer teknisk komplisert og kostbart enn antatt.¹⁹

Arbeidet med å løse problemet

Arbeidet med å løse problemet med landminer, blindgjengere og forlatt ammunisjon i Midtøsten følger politiske og praktiske spor. Det politiske sporet er press fra andre nasjonalstater og frivillige organisasjoner mot nasjonale myndigheter i Midtøsten om å signere den internasjonale landminekonvensjonen og delta i arbeidet med å få et forbud mot klasebomber. Det praktiske sporet er humanitær minerydding. Både det politiske og praktiske arbeidet er preget av en rekke utfordringer i regionen.

LANDMINEKONVENSJONEN

I de første årene etter at landminekonvensjonen ble utformet i 1997, var det bare Jordan, Jemen og Qatar av landene i Midtøsten som valgte å undertegne den. Hardt minerammede land som Egypt, Iran, Libanon, Israel og Tyrkia valgte å distansere seg fra avtalen. Det samme gjorde land som Saudi-Arabia, De forente ara-

Mineryddere i arbeid.

biske emirater og Oman. Årsaken til dette var uroligheter og mistro mellom land i Midtøsten, og at militære enheter i mange land insisterte på å betrakte landminer som et effektivt våpen for å sikre landegrenser og militære installasjoner.²⁰ Israel og Syria argumenterer gjensidig for at landminer er viktig for deres nasjonale sikkerhet, noe som har ført til massiv minelegging av Golanhøyden. Iran argumenterer særlig for at landminer er viktig for å hindre smugling og ulovlige bevegelser over lan-

*Minerammede land som Egypt, Iran
og Syria har ikke undertegnet den
internasjonale minekonvensjonen.*

dets internasjonale grenser – særlig overfor Irak. Egypt har vært spesielt tydelig i sitt standpunkt mot konvensjonen fordi den ikke har adressert ansvaret for rydding av miner lagt av stridende parter på andre lands territorium på en tilfredsstillende måte. Egypt har i mange år stilt krav om at Tyskland og Storbritannia må ta det økonomiske ansvaret for å fjerne minene de la i Egypt under den andre verdenskrig. Verken Tyskland eller Storbritannia har valgt å imøtekomme dette kravet utover overføringer av noe teknisk utstyr og arkivmateriale over minelagte områder og taktske disposisjoner under krigen.

Siden den gang har imidlertid det politiske klimaet i og mellom enkelte stater i regionen endret seg, mens det politiske presset fra stater og internasjonale frivillige organisasjoner om å signere avtalen har vedvart. Selv om konvensjonen kun regulerer en avgrenset minetype, antiperson-

ellminer, har den bidratt til å etablere en norm om at alle typer landminer, og etter hvert klaseammunisjon, er illegitime våpen. Dette fordi de bryter med et grunnleggende prinsipp i krigens folkerett, distinksjonsprinsippet, som krever at man skal skille mellom stridende og ikkestridende i en konflikt.²¹ Tyrkia signerte konvensjonen i 2003. Irak og Kuwait signerte i 2007. I Libanon pågår periodiske konsultasjoner omkring signering av landminekonvensjonen mellom ulike sivile og militære myndigheter.

Et viktig instrument i arbeidet med å få flere land i Midtøsten til å slutte seg til avtalen er at landminekonvensjonen forplikter landene som har signert avtalen til å hjelpe hverandre teknisk og økonomisk med å fjerne slike etterlatenskaper etter krig. Dette har ført til at en rekke land i Afrika og Asia har mottatt betydelig internasjonal bistand for å bygge kapasitet til å kunne bekjempe sine mineproblemer. Mange nasjonale myndigheter har valgt å holde igjen økonomisk støtte til minerydding i land som Iran, Syria og Egypt på grunn av disse landenes kjølige holdning til minekonvensjonen. Libanon har gjennom sitt noe mer fleksible standpunkt til landminekonvensjonen og spesielle humanitære behov fått mer internasjonal støtte til humanitær minerydding, men vesentlig mer kunne vært blitt gjort tilgjengelig dersom Libanon hadde tatt skrittet fullt ut og sluttet seg til avtalen.

Jordans bestrebelser med å innfri konvensjonsmålene innen mai 2009 er blitt en viktig symbolsak for landene som har signert avtalen. Jordan er et land med et stort mineproblem som lenge har vært på etterskudd med å innfri sine forpliktelser som følge av uløste sikkerhetsproblemer på

grensene til naboland. Det har internasjonalt vært uttrykt bekymring for hvordan partene skulle håndtere situasjoner hvor land ikke klarte å innfri sine forpliktelser overfor landminekonvensjonen. Jordan har imidlertid de senere år gjennomført omfattende reformer i sitt praktiske mineryddingsarbeid og åpnet opp for minerydding gjennom internasjonale frivillige organisasjoner. Dette har igjen åpnet for betydelig internasjonal bistand til humanitær minerydding i landet. Per i dag ser det ut til at Jordan kan innfri konvensjonsforpliktelsene og forhindre at det dannes en presedens med kostbare forsinkelser i arbeidet med å rydde alle landminene innenfor konvensjonens tidsfrister.²² Flere land som har engasjert seg i bistand til minerammede lands side, har håp om at den betydelige støtten Jordan har fått i de senere årene vil føre til at enda flere land undertegner landminekonvensjonen.

Vestlige stater, særlig Norge, EU-land og Canada har vært politiske og økonomiske pådrivere i arbeidet med rydding av landminer og blindgjengere i Midtøsten og resten av verden. Det amerikanske utenriksdepartementet har også bidratt til arbeidet, dog utenfor rammen av den internasjonale minekonvensjonen som USA ikke ønsker å signere. I Midtøsten har De forente arabiske emirater bidratt med midler til humanitær minerydding i Libanon. Økonomisk støtte til minerydding i regionen er også registrert fra Oman og Saudi-Arabia.

HUMANITÆR MINERYDDING

Mens det politiske arbeidet er viktig for å hindre fremtidig bruk av landminer og å skaffe til veie midler til å fjerne problemet, ligger nøkkelen til å håndtere mine- og

blindgjengerproblemene i humanitær minerydding på landnivå. Humanitær minerydding innbefatter kartlegging, merking og rydding av miner. I tillegg kommer behandling og rehabilitering av mineofre og bevisstgjøring omkring minefarer, men her er det ikke plass til å kommentere denne delen av arbeidet.

Minekartlegging, minemerking og minerydding er tekniske oppgaver som krever betydelig kompetanse. Mens noen land i Midtøsten har valgt å legge alt ansvar for humanitær minerydding på militære enheter, velger andre i større grad å invitere internasjonale frivillige organisasjoner til å drive kartlegging, merking og rydding. I tillegg blir disse organisasjonene gjerne partnere til nasjonale sivile og/eller militære myndigheter for å utvikle nasjonal kompetanse på koordinering av humanitær minerydding, og for å bygge opp nasjonale sivile organisasjoner som kan drive minerydding i henhold til internasjonale standarder.

Minekartlegging innebærer intervjuer med lokale myndigheter og lokalsamfunn med sikte på å få en generell oversikt over alle kjente antatt farlige områder og hvordan disse påvirker lokalsamfunn i deres omland. Formålet med denne typen kartlegging er gjerne å lage planer for prioriteringer av fremtidig innsats. Minekartlegging bør også innebære mer tekniske undersøkelser av de antatt farlige områdene med sikte på å finne antatt trygge yttergrenser for områdene, hva slags eksplosive gjenstander man kan forvente å finne og hva slags utstyr som bør brukes for å rydde dem. Det er hittil fullført relativt få nasjonale minekartleggingsprosjekter i regionen, og de som foreligger i Irak og Libanon er i ferd med å bli utdaterte. Slik

kartlegging er imidlertid viktig for å sikre et best mulig grunnlag for planlegging av fremtidig innsats.

Merking av minefelt er ansett som en midlertidig løsning for å redusere ulykker. Erfaringer fra dette arbeidet er imidlertid ofte negative, fordi merking blir fjernet eller stjålet og ikke respektert som følge av uvitenhet og desperasjon. Minene må til syvende og sist ryddes bort for å løse problemene. Rydding av landminer foregår

Man skulle kanskje tro at stridende parter er i stand til å redegjøre for hvor de har lagt fra seg miner.

som regel manuelt med bruk av metalldektorer og hageredskaper som håndsaks, håndspader, proddere og murerskjeer. I Jordan brukes hageraker for rydding av store mengder landminer. Det vanlige er at en minerydder får tildelt en gate på én meters bredde hvor han eller hun fjerner vegetasjon, søker etter miner og graver ut mulige miner innenfor et område på 20 centimeter i lengden og 20 centimeter i dybden om gangen. Dersom man finner en mine, sprenges denne på stedet. Hvis det er store mengder miner samles disse vanligvis i egne områder for felles destruksjon. I løpet av en dag klarer en minerydder å rydde et sted mellom 2 og 15 kvadratmeter avhengig av hvor mye metall som finnes i jorda. For å redusere områder som trenger rydding brukes gjerne maskiner eller hunder. Disse brukes også for å verifisere at alle miner er blitt funnet etter en manuell operasjon. I enkelte tilfeller kan hund og maskiner i seg selv betraktes som til-

fredsstillende redskaper for minerydding.

Det største internasjonale engasjementet innen minerydding i regionen pågår i Libanon. Libanesiske myndigheter anslår at omlag 33 millioner kvadratmeter er blitt ryddet eller frigjort på annen måte inntil utgangen av 2005. Dette utgjorde 30 prosent av landarealet som var ansett som farlig før krigen mellom Israel og Hezbollah brøt ut sommeren 2006. I Irak har sikkerhetssituasjonen gjort det vanskelig å jobbe, og internasjonale spenninger har gjort det vanskelig å jobbe i Iran og Syria. I Egypt er det lite minerydding gjennom internasjonale organisasjoner som følge av den egyptiske posisjonen overfor landminekonvensjonen og mangel på politiske løsninger for ansvaret for rydding av minene som ble lagt under den andre verdenskrig. I Jordan har den jordanske hæren og Norsk Folkehjelp ryddet omlag én million kvadratmeter og ødelagt omlag 40 000 landminer og 25 000 blindgjen- gere i 2006. I tillegg har omlag elleve millioner kvadratmeter blitt frigjort gjennom generell og teknisk kartlegging av tidligere antatt minelagte områder.

Praktiske utfordringer

Humanitær minerydding krever gjerne betydelig politisk vilje og evne til å prioritere fordi det krever mye ressurser. En humanitær mineryddingsorganisasjon som Norsk Folkehjelp trenger grovt regnet 15–20 millioner norske kroner for å drifte omlag femti mineryddere og noe mekanisk utstyr i løpet av et år i Midtøsten. Det stiller også store krav til koordinering fordi en rekke aktører på forskjellige forvaltningsnivåer og ulike sektorer i samfunnet forventer å bli involvert, samtidig som frivillige organisasjoner og lokale myndigheter

I løpet av en dag klarer en minerydder å rydde et sted mellom 2 og 15 kvadratmeter jord.

gjørne krever at lokalsamfunn også skal bli hørt. Minerydding stiller videre krav om en endring av holdninger og kunnskap hos militære enheter omkring forholdet mellom landminers militære effekt og kravet om å minimere sivile lidelser i tråd med internasjonal humanitær rett. Minerydding krever også at militære enheter har en vilje til å gjøre informasjon om miner, blindgjengere og forlatt ammunisjon tilgjengelig for allmennheten for å hindre ulykker og for å fjerne dem. I mange land i Midtøsten har militære institusjoner stor innflytelse over deler av politikken og samfunnet, og utfordringen med å få disse til å akseptere sivile prioriteringer kan være betydelig.

Et gjennomgående tema for bekymring og frustrasjon blant internasjonale humanitære mineryddingsorganisasjoner er kapasiteten hos nasjonale myndigheter til å koordinere humanitære mineryddingsop-

erasjoner for å sikre at alle jobber mest mulig effektivt i henhold til nasjonale planer. Hovedansvaret for å bidra til utvikling av slik kapasitet ligger hos nasjonale myndigheter. FNs Utviklingsprogram (UNDP) har et mandat til å bistå i arbeidet med rekruttering, trening og drift av nasjonale koordineringsenheter.

Man skulle kanskje tro at stridende parter er i stand til å redegjøre for hvor de har lagt fra seg miner, blindgjengere og ammunisjon, og å sørge for at denne informasjonen blir gjort tilgjengelig for lokale myndigheter og sivile etter en væpnet konflikt. Man ville kanskje også forvente at nasjonale myndigheter prioriterte utvikling av forvaltningssystemer for å holde oversikt over utbredelsen av etterlatenskaper etter krig og mineofre. Dette er imidlertid ikke alltid tilfelle, for eksempel når de gjelder Iran/Irak-krigen og mineleggingen under andre verdenskrig i Egypt. Hvorfor er det

slik? Forvaltningsmessig ligger humanitær minerydding i grenselandet mellom sivile og militære myndigheter. Fred er imidlertid ikke synonymt med forsoning, og andre hensyn har derfor ofte ført til at militære myndigheter i Midtøsten ikke vil dele tilgjengelig informasjon om miner, blindgjengere og lagret ammunisjon verken med sivile instanser i eget land eller myndigheter generelt i andre land. Ett eksempel er Israel, som ikke har vært villige til å frigi kart og teknisk informasjon som kunne gjøre forenkle rydding av de 930 hittil registrerte nedslagsfeltene fra klaseammunisjon i Libanon i løpet av krigen sommeren 2006.²³ Imidlertid kan Israel berømmes for å ha vært villig til å frigi detaljerte kart over alle landminer de har lagt i Libanon frem til 1982 og i Egypt og Jordan frem til 1967.²⁴ Et annet eksempel er Jordan, hvor inntil nylig hele grensen mot Israel og Syria fremstod som et eneste stort minefelt. Denne overdimensjoneringen av mineproblemet har virket avskrekkende for ulovlig passering av Jordans internasjonale grenser, men har på samme tid ført til betydelig underutvikling av jordbruk, næringsliv og infrastruktur. Den har også skapt et inntrykk av at Jordans mineproblem vil være umulig å håndtere innenfor realistiske økonomiske og tekniske rammer.

Veien videre

Til tross for vanskeligheter med å måle omfang og virkninger av landminer og blindgjengere, er problemene regionen har med slike eksplosive etterlatenskaper etter krig anerkjent som en betydelig humanitær og utviklingsmessig utfordring for nasjonale myndigheter og det internasjonale samfunnet. Dersom frivillige

organisasjoner og stater lykkes i å få flere stater i Midtøsten til signere den internasjonale konvensjonen mot landminer og forbudet mot klaseammunisjon, vil dette kunne gjøre det enklere for land i Midtøsten å få tilbud om kompetanse og økonomisk assistanse for å bli kvitt sine landminer og blindgjengere.

Frem til dette skjer vil land som Egypt, Iran og Syria mangle gjennomslag for internasjonal støtte til å rydde opp i sine tildels betydelige mineproblemer. I denne situasjonen er det viktig at internasjonale frivillige organisasjoner fortsetter å arbeide nært med myndighetene i minerammede land og mulige giverland om kortsiktige og langsiktige løsninger. En løsning er å fokusere mye mer på generell og teknisk kartlegging av mineproblemene i de minerammede landene. Dette vil styrke grunnlaget for å kunne si noe mer presist om mineproblemene omfang og hvordan man skal prioritere rydding av miner geografisk og tematisk før man setter manuelle mineryddere på bakken.

Sluttekst

Norsk Folkehjelp har arbeidet med rydding av landminer og andre etterlatenskaper etter krig siden 1994 i flere enn 15 land. Vi har vært og vil fortsette å være instrumentelle i arbeidet med den internasjonale konvensjonen mot landminer og et internasjonalt forbud mot klaseammunisjon.

• f •

¹ Artikkelen er skrevet av forfatteren alene, og det er dennes synspunkter som presenteres i artikkelen. Disse synspunktene er ikke nødvendigvis sammenfattende med Norsk Folkehjelps synspunkter. Takk til Christian Ruge, Per Nergaard, David Bergan og Nina Strøm for kommentarer underveis.

² United Nations Mine Action Service (UNMAS): International Mine Action Standards - IMAS 04.10 Glossary (Ed.

- 2) Amendments 1, 2 & 3. Second Edition 01 January 2003. http://www.mineactionstandards.org/IMAS_archive/Amended/Amended3/IMAS%2004.10%20Glossary%20of%20mine%20action%20terms,%20definitions%20and%20abbreviations%20_Edition%202_.pdf
- 3 Se Ruberry, Mary: 'The Effects of Landmines on Women in the Middle East'. Journal of Mine Action Volume 3, 2003. Mine Action Information Center, James Madison University, Harrisonburg, USA, http://maic.jmu.edu/JOURNAL/5.3/focus/Mary_Ruberry/Mary_Ruberry.htm; Handicap International: Fatal Footprint: The Global Human Impact of Cluster Munitions, Preliminary Report, November 2006. <http://www.handicap-international.org.uk/files/Fatal%20Footprint%20FINAL.pdf>; Margaret S. Busé: What You Should Know About Landmine Victims i Journal of Mine Action Volume 3, 1999, Mine Action Information Center, James Madison University, Harrisonburg, USA, 1999. http://maic.jmu.edu/journal/3.3/focus/how_many_victims.htm; Landmine Monitor Report 2006, International Campaign to Ban Landmines 2006. <http://www.icbl.org/lm/2006/>
- 4 United Nations Environment Programme - UNEP: Depleted Uranium Awareness Leaflet, September 2003. <http://postconflict.unep.ch/publications/DUflyer.pdf>; Claudio Torres-Nachón: Environmental Aspects of the International Crisis of Antipersonnel Landmines and the Implementation of the 1997 Mine Ban Treaty I Landmine Monitor Report 2000. <http://www.icbl.org/lm/2000/appendices/environment.html>; Christian Ruge: A Legacy of War: Armed Threats to Human Security in Iraq, Fafo New Security Programme. Draft paper United Nations Institute for Disarmament Research - UNIDIR European Action on SALW and ERW 2005
- 5 Ian McLean: Environmental Applications in Demining i Journal of Mine Action 2006 http://www.gichd.org/fileadmin/pdf/publications/JMA_FEB06_Mclean.pdf
- 6 Geneva International Centre for Humanitarian Demining - GICHD: A Guide to the International Mine Action Standards, Geneva: GICHD, 2006. http://www.mineactionstandards.org/IMAS_archive/Related/Guide_IMAS_2006_English.pdf
- 7 "Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer of Anti-Personnel Mines and on Their Destruction" <http://www.icbl.org/treaty/text/english>
- 8 Pressemelding fra International Campaign to Ban Landmines: Another Step Closer to a Mine-free Middle East: Iraq Accedes to the Mine Ban Treaty Becoming the 155th State Party, 20.08.2007. http://www.icbl.org/news/iraq_accession
- 9 Utenriksdepartementet: Minekonvensjonen - faktaark. <http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/tema/Humantart-arbeid/Minekonvensjonen---faktaark.html?id=467182>
- 10 Pressemelding fra International Campaign to Ban Landmines: Another Step Closer to a Mine-free Middle East: Iraq Accedes to the Mine Ban Treaty Becoming the 155th State Party, 20.08.2007. http://www.icbl.org/news/iraq_accession
- 11 Tallene i dette og neste avsnitt er hentet fra Landmine Monitor Report 2005 og 2006, International Campaign to Ban Landmines 2005 og 2006. <http://www.icbl.org/lm/2005/> og <http://www.icbl.org/lm/2006/>
- 12 Christian Ruge: A Legacy of War: Armed Threats to Human Security in Iraq, Fafo New Security Programme. Draft paper United Nations Institute for Disarmament Research - UNIDIR European Action on SALW and ERW 2005.
- 13 Survey Action Center: Landmine Impact Survey Lebanon, survey Action Center - SAC, Washington 2003
- 14 United Nations Mine Action Service. Informasjon tilgjengelig på nettsiden for Irak 7 september 2007. <http://www.mineaction.org/country.asp?c=14>
- 15 Christian Ruge: A Legacy of War: Armed Threats to Human Security in Iraq, Fafo New Security Programme. Draft paper United Nations Institute for Disarmament Research - UNIDIR European Action on SALW AND ERW 2005.
- 16 Landmine Monitor Report 2006, International Campaign to Ban Landmines 2006. <http://www.icbl.org/lm/2005/>
- 17 Jordans National committee for Demining and Rehabilitation: NCDR: National mine action plan 2005-2009. Amman 2005.
- 18 Egypt State Information Service: Landmines in Egypt, Egypt State Information Service, Kairo 2005. <http://www.sis.gov.eg/En/Politics/Foreign/issues/Landmines/040308010000000001.htm>
- 19 Jordans National committee for Demining and Rehabilitation: NCDR: National mine action plan 2005-2009. Amman 2005.
- 20 Se f.eks. International Red Crescent Society: Anti-personnel Landmines. Friend or foe ? A study of the military use and effectiveness of anti-personnel mines. ICRC, Geneva, 1997. 2nd ed.
- 21 Tilleggsprotokollene av 1977 til Genèvekonvensjonene av 12 august 1949
- 22 Mohammed Breikat: The Road to Fulfilling Article 5 Obligations: Jordan's Mine Clearance Efforts. Interseasonal Meetings of the Standing Committee on Mine Clearance, Mine Risk Education and Mine Clearance Technologies. National Committee for Demining and Rehabilitation, Jordan, May 2006.
- 23 Michael Slackman: "Left in Lebanon: A million bomblets" i International Herald Tribune, fredag 6. oktober 2006. <http://www.iht.com/articles/2006/10/05/news/cluster.php>
- 24 Landmine Monitor Report 2006, International Campaign to Ban Landmines 2006. <http://www.icbl.org/lm/2006/>